

HÍREK

2012. december 06., csütörtök - Jakus Ágnes

Süvöltő Hidegség

Világít még a telihold a tejeskávészínű égen, amikor egész éjjeli autózás után megérkezünk Hidegségpatakára.

A gyimesi csángók havasi szórványtelepeinek egyikén gyilkossággal veszi kezdetét az advent.

Mintha egy régi diafilmtekeresztet vetítenének elénk - nehéz elhinni, hogy a vásznon mi is ott vagyunk, eleven valónkban. A hideg levegőben felfrissült fejjel is meg-meglepnék a mesébe illő képrészletek: a környező hegyek, a faluhatár lankáin tarkálló temető a kis fakápolnával, a párolgó kerítéslécek az udvar végében.

A gyimesi csángók havasi szórványtelepeinek egyikén gyilkossággal veszi kezdetét az advent.

- Forró vizet gyorsan, kifogyott a butéliából a gáz! - kiáltja a hidegségi vendégház gazdasszonya, mire a konyhában dologra váró, szorgos székely asszonyok azonnal felkapják a vedreket. A férfiak a halványkék ég alatt az udvar elejében perzselik a malacot.

Pirosposzsgás, széporrú legény rakja a tüzet serényen ott, ahol ritkásabb a megkeményedett fű. Az ő tüzeckéje forrón nyeli a halványsárga gyújtóst, de a hosszú lángot hányó malacperzselő igencsak köhög. Rátermettségét igazolandó az egyik dolgos kéz tulajdonosa kienged a teli palack gázból is valamennyit. Mivel ez sem használ, lefejtik az összeázott cetlit a palack oldaláról, és a pirosposzsgás gyerek - akinek a sapkájára addigra sok szála tapadt -, elkezd silabizálni a feliratot.

- Tudsz te románul? Dehogyan tudsz - hagyja rá mosolyogva a gazdasszony. Azért a gázos vesztére valahogy csak kiötlük, hol van a telephely. Kapnak is egy új palackot, amit egy harmadik, antik perzselővel sikerül csak szóra bírni. A levegő megolvad, locsolják az új gáztartályt, kis idő múlva megcsapja az orrunkat az égett disznóbőr aromája. Duda égetését Dezső, a böllér végzi; Pocsolya még az ólban fülel társa halál utáni pályafutásának baljós hangjaira. - Egyiket meg kellene hagyni vetőmagnak - nevetnek az asszonyok. Pocsolya számára a látszat ellenére sincs menekvés.

Mindig vannak, akik sajnálják az állatot. Valaki meg is jegyzi: a sertés nem vigyorogva halt meg, a fájdalom olvadt rá az arcára.

- Aki így sajnálja, ne is egyék belőle - felelget másvalaki.

Az élet megy tovább, kiengedik a kendermagos tyúkokat is, hadd tépkedjék az élénk, bordó vércseppeket az ól előtt. Ma nem ők vannak soron, ma még ők az urak.

- Mi lesz vajon ebből a disznóból a következő életében? - kérdi tréfálkozva a böllér.

- Szúnyog - mondja valaki -, hiszen felfalt hat csirkét, köztük a Sárít.

Sárit a gazda sokat emlegeti a mai napig is. Kicsit sántikált, mindig a gazdasszony nyomában tipegett, néha a disznók hátán aludt, de azok egy nap széttépték őt is. Még ebben az életben megkapták érte a jutalmukat.

A vidéki ember számára szégyenteljesen későn, reggel kilenc körül kezdik kapargatni Pocsolya oldalát. A falubeliek csengettyűs lovas kocsikon száguldozva tekintgetnek befelé az udvarra. Mikor megfordítják a sertést, hirtelen úgy tűnik, a fakó gyep tapadt a hátára; pedig csak hosszú szőre van az ártánynak. Mire bekormozzák Pocsolya punkfrizuráját, Duda már lefejezve, végtagok nélkül gőzölög a boncasztalon. A feje a fagyos vigyor pillanatképével fogastul pihen a piros műanyag tálban, csillogó orra mered az ég felé. A szelíd kivégzőosztag áldomást iszik a disznóra.

- Abban van egy légy, nehogy megidd, mert zümmögni kezdesz, te! - ugratják egymást a férfiak. Irénke, a szorgos székely asszony kacarászása ide-oda gurul az udvaron, megtagadva a disznótetemnek kijáró kegyeletet. Irénkéék olyan házikóban laknak, ahol csínján kell bánni a jókedvvel, mert egy-két óvatlan szökellés, néhány kétrét görnyesztő kacagás, és hamar a pincében találhatja magát az örvendező család. De a fiatalasszony erre most nem gondol, dúskál a munkától zakatoló, felhőtlen órák örömeiben; ő intette arra is a böllért, hogy ne mutassa meg a Duda oldalszalonnáját a háziasszonynak - mint aki a lányát adja az oltár előtt leendő veje kezére -, csak ha az már a pálinkát hozza.

A harangszó után az újjáépített fészkerben az egyik hosszú asztalon a feldarabolt húsok levegőznek, a másikon savanyúleves gőzölög. Puliszka, torkos tokány, citromos tészta és mákos kalács is kerül a tányérunkra. Melléjük citromfűves almapálinkát és somlói olaszrizlinget kortyolunk.

- Amikor huszonhárom éve disznót vágunk, valaki azt kiáltotta: elfogták Ceausescut! Az összes belet kint hagytuk a kertben, és futottunk be hallgatni a híreket - emlékszik vissza az egyik asszony.

Egy vendég arról mesél, akkoriban líftel hordták le az egyik székely város paneljének hetedik emeletéről a moslékot az állatoknak, amelyeknek a lakótelepi házak között kerítettek el egy földdarabot. Valaki még utoljára a hallgatóságnak azt is egyszer s mindenkorra lelkére köti, hogy ha a gazda nem ad pálinkát a disznófogó legényeknek, könnyen lehet, hogy elcsángál a jószág.

Megcsapja az orrom a só szaga. Már a nagy üstben pihennek a szalonnatáblák, pokróccal leterítve, hogy magukhoz vegyék az ízüket. Négy-hat hétig tartó álmukból fölkelte bükkfával füstölik meg őket, majd leseprik róluk a maradék „csipát”.

Estére húsleves gyöngyözik a tányérokban friss disznóhússal, cérnametéllel; a második héjában sült krumplics és oldalas, savanyított fejes káposztával és csomboros uborkával. A gazdasszony minden fűszert és gyógynövényt maga szed a Naskalaton. Sötétedéskor a cserépkályha melegénél a legizgalmasabb és legkétesebb témára terelődik a szó. Reggel még úgy éreztem, a véres hurkától megfogom a medvét is, de a bátorságnak ekkorra már semmi nyoma. Ezer körüli a medvék lélekszáma a Gyimesi-havasokban. A hidegségi pásztornak nem volt nyugta két éve: minden éjjel kecskék, disznók után járt a medve. Nemrégiben pedig ledöntötte az egyik patak parti ház kapuját, mert fent, a hegyen nagy szárazság volt - mondják a háziak. Nyáron Ági néni az utca túloldalán zubogó patakban fényes nappal maga is látott inni egy mackót, de az kiszáradva egyre feljebb és feljebb gombolygott a hegyoldalon, és mire a vendégek odaértek, hogy megcsodálják, már csak egy közepes gombóc maradt belőle. Azért fényképezték, ahogy csak tudták, egészen addig, míg Pista, a szomszéd el nem kiáltotta magát:

- Hiszen csak Járóné az, gombát szedeget!

- Többet meg ne szólalj, ha rókát látsz is - rivallt rá Ági néni, és egy kis időre kikergette a házból.

Másnap hajnalban rendes időben - már hatkor - sívít a malac két szomszédban is.
- Elkívánták a disznóvágást - élcelődik a vendégház gazdasszonya, de igazság szerint ő beszélte rá az egyik családot, hogy vágjanak karácsonyra, mert így nekik adhatja a megmaradt alapanyagokat.

Idő pedig van, mint a tenger. December elseje nemzeti ünnep, Erdély 1918-as Romániához csatolását ünneplik a románok. Mivel a kormányfő a katolikus országban Szent András napját is munkaszüneti nappá nyilvánította, négynapos hétvégével köszöntött be náluk az idei advent.

A gyimesi csángók nem nagyon beszélnek a karácsonyról. Talán nekik is fejfájást okoz az ünnep, mint a székelyek és a magyarországiak közül többeknek. Azért egy kicsit el-elmosolyodnak annak a háznak a gazdáái, ahol bármikor leszakadhat a padló; mert csak lesz nekik is hurka-kolbász az ünnepekre. Ki tudja, talán még egy ács is betér hozzájuk...

Jakus Ágnes
Képek: Füle Tamás